

Từ thất bại của nhà nước đến vai trò của thị trường

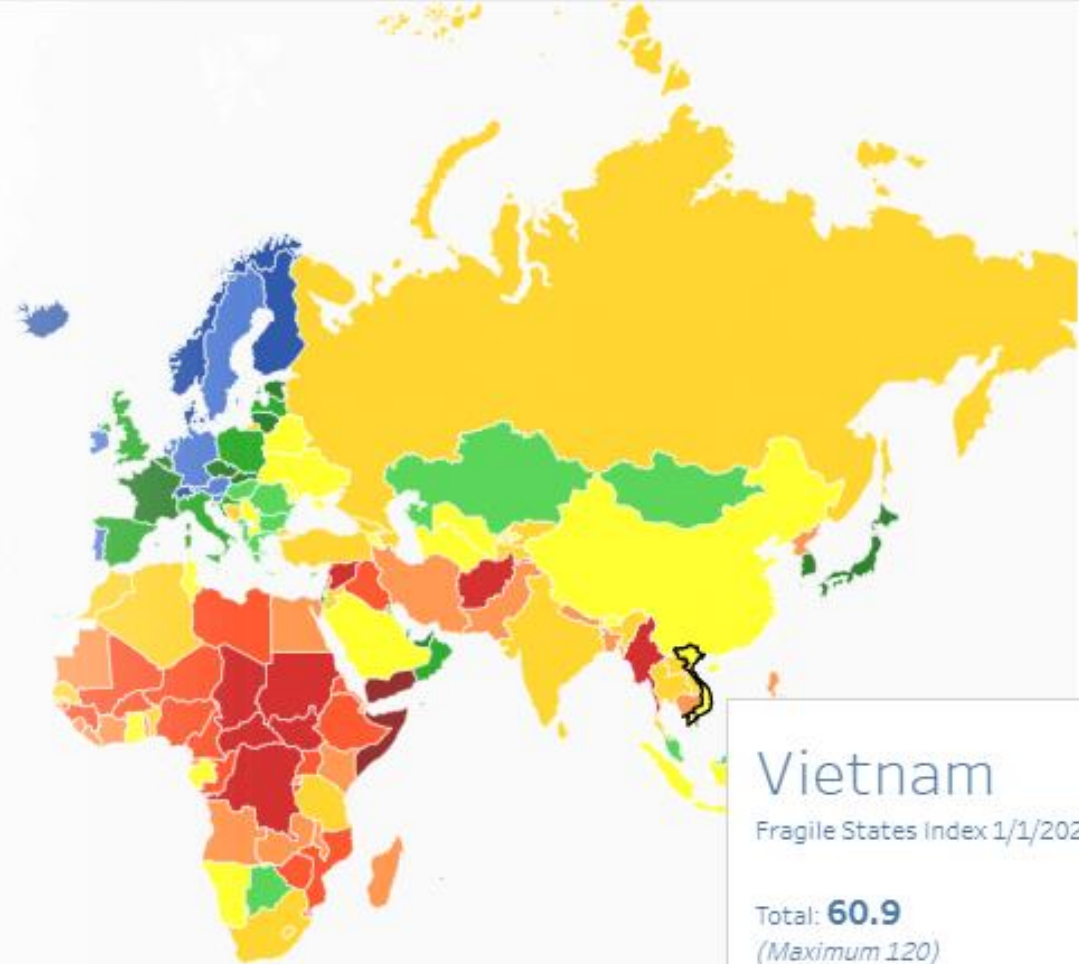
Đỗ Thiên Anh Tuấn

Trường Chính sách Công và Quản lý Fulbright

Chỉ số các quốc gia mong manh (Chỉ số các quốc gia thất bại)

- **Sự gắn kết**
  - Bộ máy an ninh
  - Giới tinh hoa phe phái
  - Nhóm than phiền
- **Kinh tế**
  - Suy giảm kinh tế và nghèo đói
  - Sự phát triển không đồng đều
  - Sự rời đi của người dân và chảy máu chất xám
- **Chính trị**
  - Tính hợp pháp của nhà nước
- **Xã hội**
  - Dịch vụ công cộng
  - Quyền con người và pháp quyền
  - Áp lực nhân khẩu học
  - Người tị nạn và những người di cư trong nước
- **Độc lập chủ quyền**
  - Can thiệp bên ngoài

Vietnam

Fragile States Index 1/1/2022

Total: **60.9**
(Maximum 120)

Rank: **115th**
of 179 countries

Change: **-2.4**
from previous year

2022

Copyright (C) 2022 - The Fund for Peace

Stable

Warning

Alert

120.0

Thất bại nhà nước

Về kinh tế:

- Phát triển kinh tế không đồng đều
- Nghèo đói và suy giảm kinh tế

Về xã hội:

- Áp lực nhân khẩu học
- Người tị nạn hoặc người di cư trong nước
- Nhóm than phiền
- Chuyển bay của con người và chảy máu chất xám

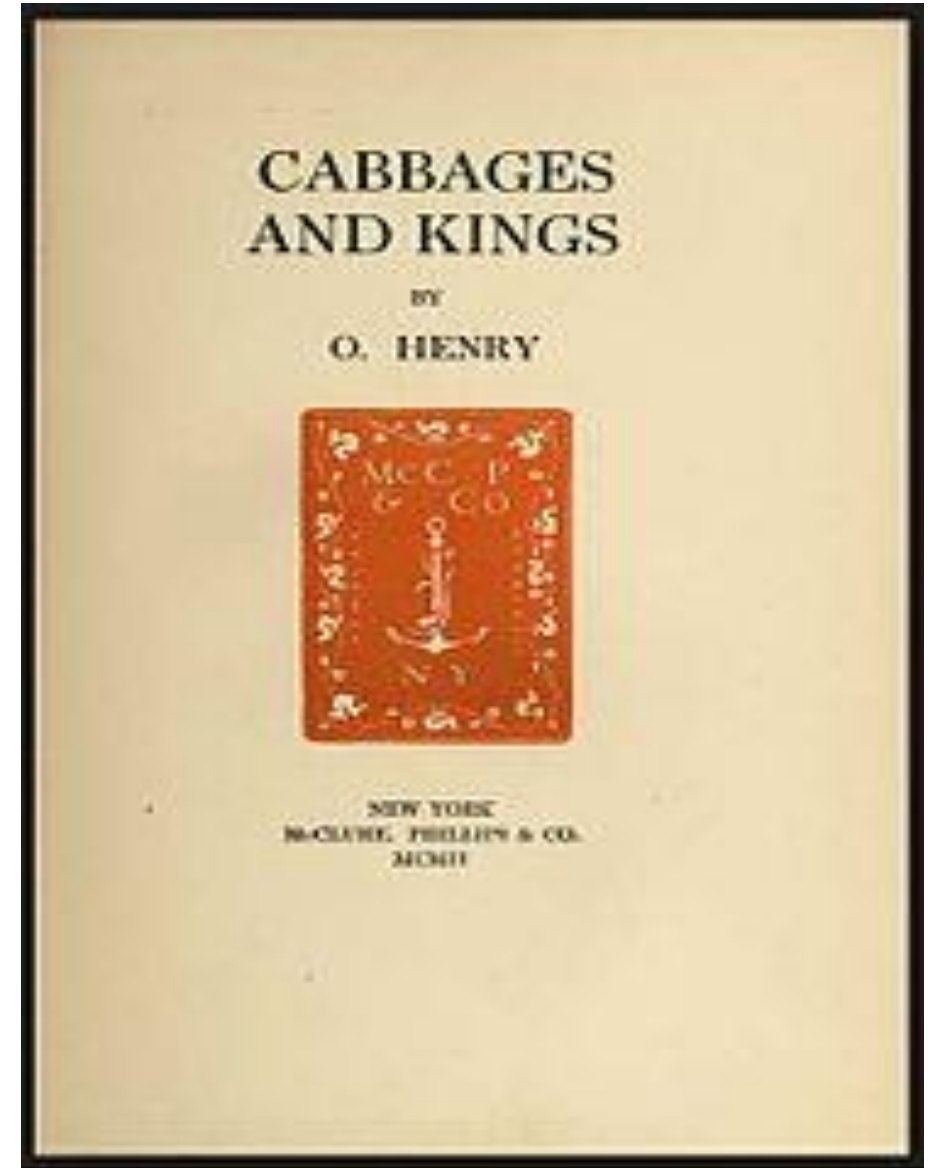
Về chính trị, quân sự:

- Tính hợp pháp của nhà nước
- Dịch vụ công cộng nghèo nàn
- Quyền con người và pháp quyền không đảm bảo
- Bộ máy an ninh quá mức
- Giới tinh hoa phe phái
- Can thiệp bên ngoài

“Cộng hòa chuối”

- O. Henry (nhà văn Mỹ, tên thật William Sydney Porter, 1862–1910) đã đặt ra thuật ngữ ***cộng hòa chuối*** để mô tả Cộng hòa Anchuria hư cấu trong cuốn sách Cabbages and Kings.
- Thuật ngữ ***cộng hòa chuối*** mô tả về một chế độ đầu sỏ đặc quyền tiếp tay và hỗ trợ việc khai thác nông nghiệp trồng trên quy mô lớn, đặc biệt là trồng chuối.
- Ở một nước ***cộng hòa chuối***, chính trị thường không ổn định, nền kinh tế phụ thuộc vào xuất khẩu tài nguyên thiên nhiên, đặc biệt là nông sản thô, như chuối.
- ***Cộng hòa chuối*** có một xã hội gồm các tầng lớp xã hội cực kỳ phân tầng, bao gồm tầng lớp lao động nghèo khổ và giai cấp thống trị gồm giới tinh hoa kinh doanh, nhà chính trị và quân sự.

Thất bại của chính phủ

- Tình trạng kém hiệu quả về kinh tế gây ra bởi sự can thiệp của chính phủ
- Chi phí cho sự can thiệp của chính phủ lớn hơn những lợi ích mang lại.
  - Milton Friedman (trường phái Chicago): thất bại thị trường không nhất thiết ngụ ý rằng chính phủ nên cố gắng giải quyết, bởi vì chi phí cho sự thất bại của chính phủ có thể tồi tệ hơn thất bại thị trường mà nó cố gắng sửa chữa.
- Sự thất bại của Chính phủ thường phát sinh từ nỗ lực giải quyết sự thất bại của thị trường không thành công
  - Ý tưởng về sự thất bại của chính phủ gắn liền với lập luận rằng, ngay cả khi các thị trường thất bại, sự can thiệp của chính phủ có thể làm cho vấn đề trở nên tồi tệ hơn là tốt hơn.
- Thất bại của chính phủ không phải là thất bại trong việc đưa ra một giải pháp cụ thể hoặc giải pháp được ưa chuộng vào thực tiễn mà là việc ngăn cản một kết quả hiệu quả.

Nguyên nhân thất bại chính phủ

Thông tin không hoàn hảo

- Chính phủ khó có được thông tin cần thiết (chẳng hạn như chi phí sản xuất) để đưa ra các quyết định đúng đắn

Độc quyền nhà nước

- Các DNNN thường có vị thế độc quyền, được nhà nước đảm bảo khỏi sự cạnh tranh tiềm năng, dẫn đến kém hiệu quả về mặt xã hội.

Yếu tố con người

- Nếu công chức đặt lợi ích riêng lên trên lợi ích chung, các quyết định của họ có thể làm suy giảm phúc lợi công cộng

Ảnh hưởng của các nhóm lợi ích hoặc áp lực

- Những người có thể thao túng các chính trị gia để đạt được các mục tiêu của họ.

Tư lợi chính trị và tham nhũng

- Các chính trị gia và công chức tìm cách theo đuổi tư lợi
- Tham nhũng có thể từ trực tiếp biến thủ công quỹ đến nhận hối lộ để đổi lấy các chính sách công.

Nguyên nhân thất bại chính phủ (tt)

Chính sách cận thị

- Các chính trị gia có xu hướng tìm kiếm các giải pháp ngắn hạn với kết quả tức thì và có thể nhìn thấy mà không cần phải kéo dài

Sự can thiệp và trốn tránh của chính phủ

- Can thiệp không cần thiết hoặc trốn tránh nhiệm vụ

Hậu quả ngoài ý muốn

- Sự can thiệp của chính phủ có thể dẫn đến những kết quả không được dự đoán trước

Sự biến dạng của thị trường

- Đánh thuế có thể dẫn đến méo mó thị trường, nảy sinh hành vi trốn, tránh thuế
- Trợ cấp cũng có thể dẫn đến việc lạm dụng các nguồn lực khan hiếm
- Giá sàn và giá trần cũng có thể dẫn đến sự kém hiệu quả về mặt xã hội (ví dụ lương tối thiểu, trần lãi suất...)

Chi phí hành chính và thực thi cao

- Bộ máy hành chính quá mức có thể dẫn đến kém hiệu quả

Nắm bắt quy định

- Các quy định thường có lợi hơn cho người sản xuất hơn là xã hội.

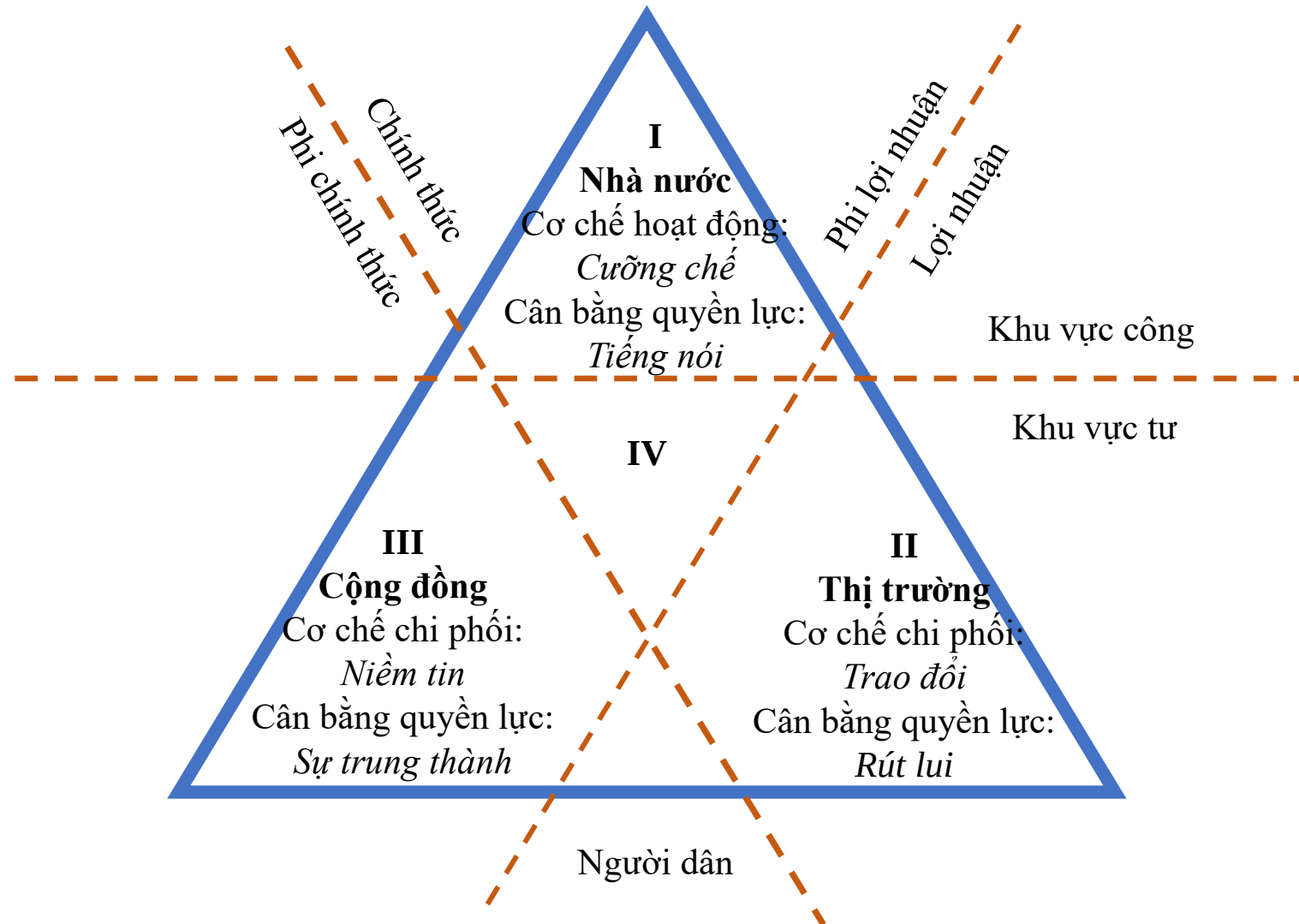
Định lý Coase

- Nếu có thể thực hiện giao dịch với chi phí giao dịch đủ thấp, thì thương lượng sẽ dẫn đến hiệu quả Pareto bất kể phân bổ tài sản ban đầu.
- Thị trường sẽ luôn đạt được kết quả hiệu quả khi chi phí giao dịch thấp: Sai!
  - Các nhà kinh tế và chính trị gia thường lập luận rằng do chi phí giao dịch không bao giờ bằng 0 nên chính phủ luôn có cơ sở để can thiệp và điều tiết.
- Bởi vì chi phí giao dịch không bao giờ bằng 0, nên không thể giả định rằng bất kỳ thỏa thuận thể chế nào nhất thiết sẽ hiệu quả: Đúng!
  - Theo Coase điều quan trọng là phải luôn so sánh các thể chế khác nhau để xem cái nào gần nhất với "lý tưởng về một thế giới không có chi phí giao dịch."

Nhà nước – Thị trường – Xã hội

Source: Brandsen et al. (2005), based on Zijdeveld (1999) and Pestoff (1992).

The only fair is laissez-faire.

Laissez-faire:
**“Để yên cho
người ta làm”**

- Laissez-faire là một thuật ngữ gốc Pháp có nghĩa là “để yên” hay “để bạn làm”.
- Lý thuyết này ra đời từ thế kỷ 18 phản đối bất kỳ sự can thiệp nào của chính phủ vào các vấn đề kinh doanh, tức là chính phủ càng ít tham gia vào nền kinh tế, thì doanh nghiệp sẽ càng phát đạt, kinh tế sẽ mở rộng, xã hội sẽ phát triển.
- Kinh tế học Laissez-faire là một phần quan trọng của chủ nghĩa tư bản thị trường tự do.

Thị trường cạnh tranh hoàn hảo

Trong những điều kiện nhất định (chẳng hạn cạnh tranh hoàn hảo), thị trường là một cơ chế dẫn đến một kết quả phân bổ nguồn lực hiệu quả.

Giá cả là tín hiệu mà thị trường sử dụng để biết nguồn lực nên được phân bổ ở đâu và như thế nào cho hiệu quả nhất.

Thị trường
hoàn hảo
khi nào?

Sản phẩm đồng nhất (giống hệt nhau - không được phân biệt theo bất kỳ cách nào bởi bất kỳ nhà sản xuất nào);

Thông tin hoàn hảo (cho người sản xuất và người tiêu dùng);

Không có những trở ngại để gia nhập ngành;

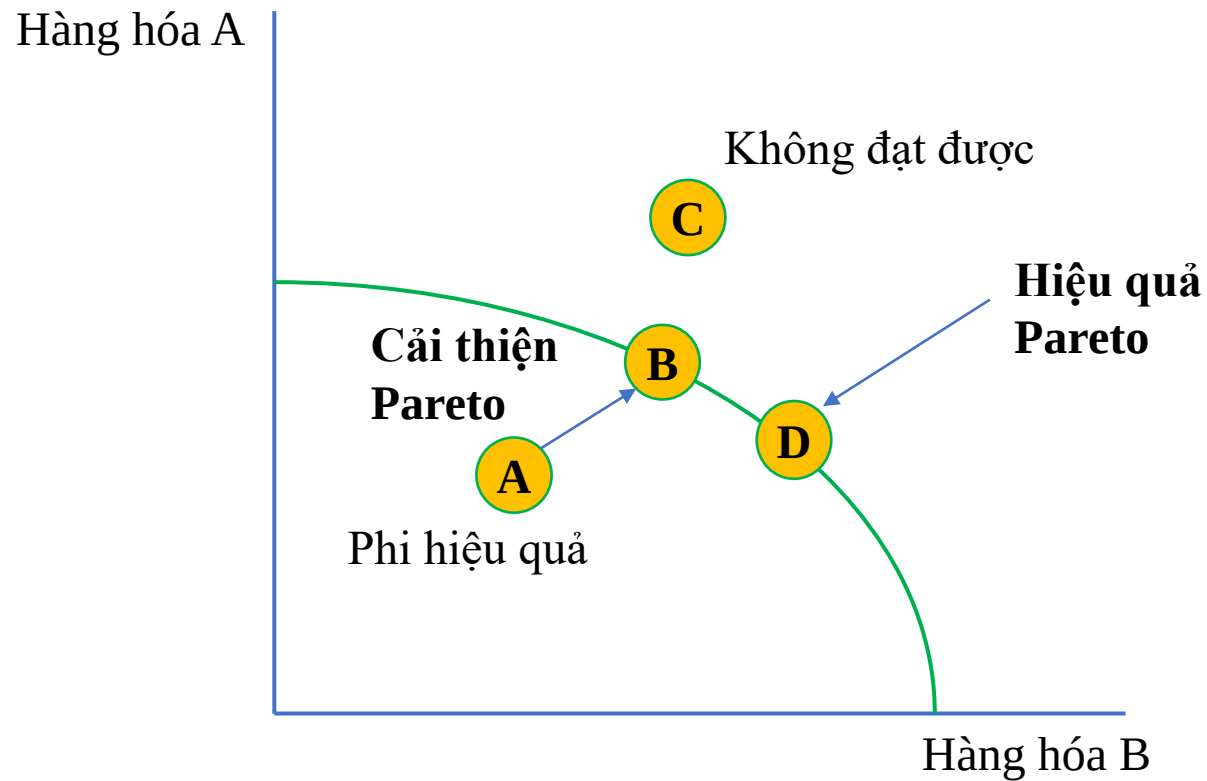
Nhiều người mua và người bán (để không có trọng lượng thay đổi động lực thị trường với các quyết định của họ).

Hiệu quả của thị trường

- Khi các nhà kinh tế học nói tới tính hiệu quả, họ thường ngụ ý hiệu quả Pareto.
- **Hiệu quả Pareto/Tối ưu Pareto:** Phân bổ các nguồn lực để làm cho bất kỳ cá nhân nào trở nên tốt hơn mà không làm cho ít nhất một cá nhân khác trở nên tồi tệ hơn là điều không thể.
- **Cải thiện Pareto/Nguyên tắc Pareto:** sự thay đổi làm cho một số cá nhân khấm khá hơn mà không làm cho ai khác thiệt thòi hơn.
- **Tiêu chí Kaldor – Hicks:** Một kết quả được xem là hiệu quả hơn nếu những người được lợi hơn có thể đền bù cho những người bị thiệt thòi.
- Vấn đề chuẩn tắc cơ bản nhất của kinh tế học phúc lợi là việc tổ chức nên kinh tế:
  - Xã hội nên sản xuất những gì?
  - Nên sản xuất ra sao?
  - Sản xuất cho ai?
  - Ai ra những quyết định này?

Hiệu quả Pareto

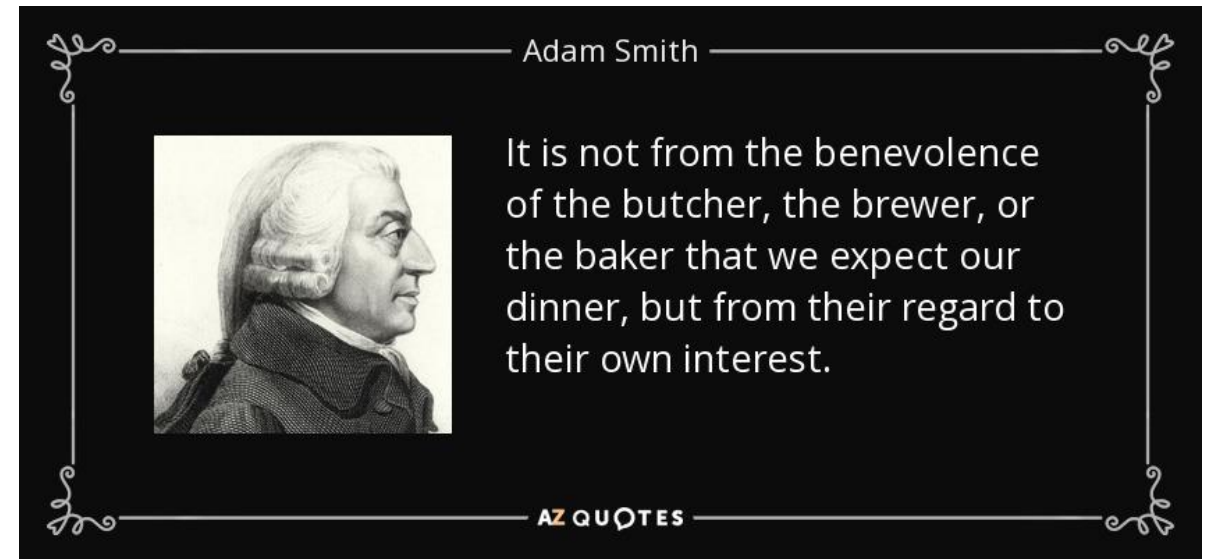

- Hiệu quả Pareto hay tối ưu Pareto là trạng thái ở đó không có cách nào khác làm cho người này khá lên mà không làm cho bất kỳ ai thiệt đi.
- Khái niệm này được đặt theo tên của nhà kinh tế người Ý, Vilfredo Pareto (1848–1923).

*Dự định của cá nhân là chỉ mưu cầu lợi ích riêng, và khi làm điều này, cũng như trong nhiều trường hợp khác, cá nhân sẽ được dẫn dắt bởi một **bàn tay vô hình** để đi đến một kết quả vốn không nằm trong dự định của mình. Tuy không nằm trong dự định của cá nhân nhưng kết quả đó không luôn luôn xấu hơn cho xã hội. Thông qua mưu cầu lợi ích riêng, cá nhân sẽ thúc đẩy lợi ích xã hội một cách hiệu quả hơn so với khi thật sự dự định thúc đẩy lợi ích đó.*

Adam Smith, *The Wealth of Nations*

Định lý của Kinh tế học Phúc lợi

Định lý thứ nhất (còn gọi là định lý “bàn tay vô hình”): Nếu nền kinh tế có tính chất *cạnh tranh* (và thỏa các điều kiện cụ thể khác), nền kinh tế sẽ có hiệu quả Pareto.

Định lý thứ hai: Mọi sự phân bổ nguồn lực hiệu quả Pareto đều có thể đạt được thông qua thị trường cạnh tranh với sự tái phân phối của cải ban đầu.

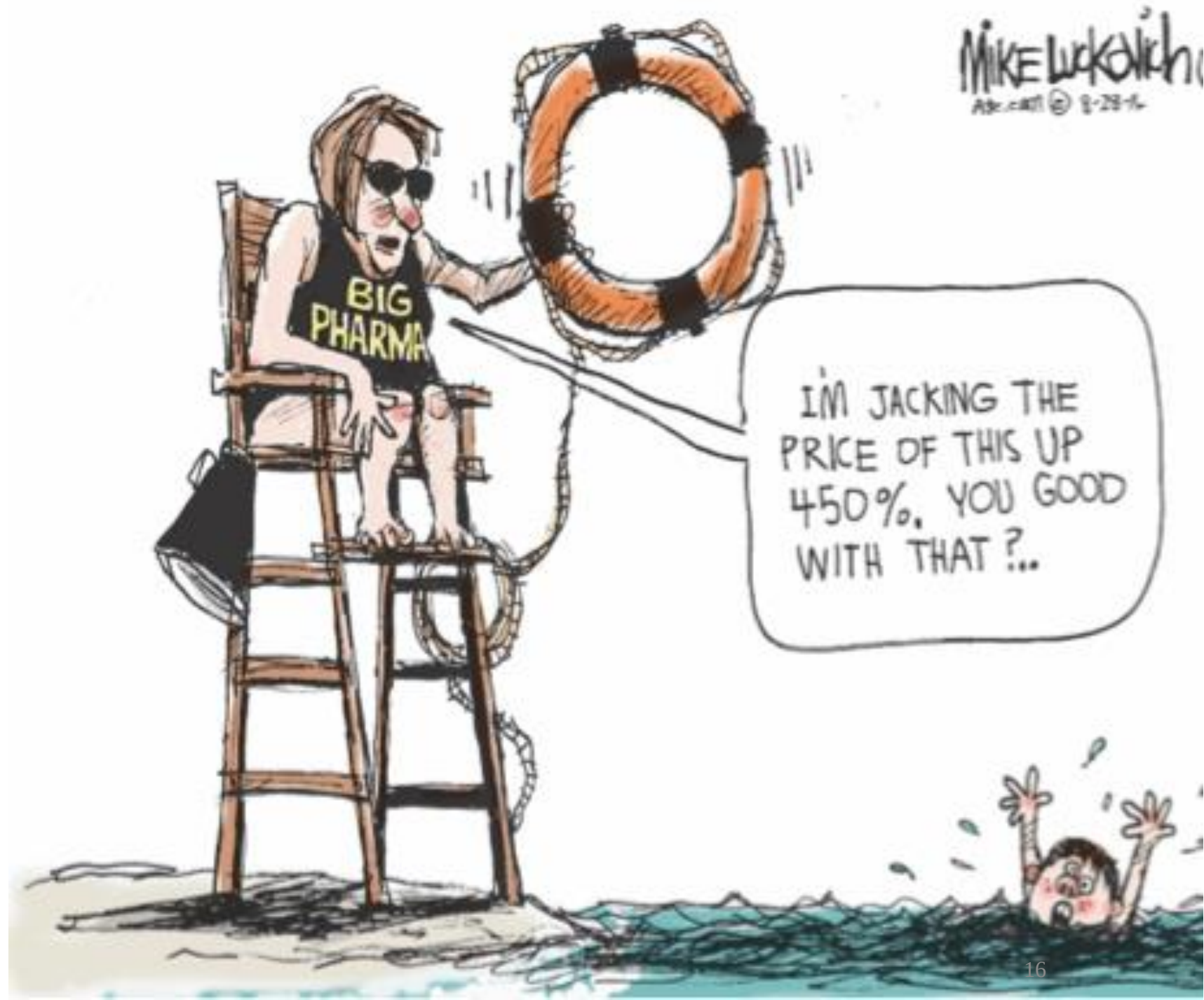
Như vậy, tất cả những gì chúng ta cần làm là phân phối lại của cải ban đầu, việc tiếp theo để cho thị trường cạnh tranh giải quyết.

Chúng ta không cần phải có một nhà lập kế hoạch tập trung, thay vào đó, các doanh nghiệp cạnh tranh khi cố gắng tối đa hóa lợi nhuận sẽ đạt được kết quả tốt nhất.

Việc nghiên cứu tài chính công có thể giới hạn trong việc nghiên cứu vai trò tái phân bổ nguồn lực phù hợp của chính phủ.

Thị trường thất bại

- Thị trường không hoàn hảo
  - Sản phẩm không đồng nhất
  - Quá ít người mua người bán
  - Thông tin không hoàn hảo
  - Rào cản gia nhập thị trường
- Thị trường thất bại
  - Độc quyền
  - Thông tin bất cân xứng
  - Hàng hóa công
  - Hàng khuyến dụng
  - Ngoại tác
  - Hành vi không hợp lý

Con đường từ nhà nước đến thị trường có dễ đi không?

Nhà nước hay Thị trường?

Chu kỳ tuyệt vọng!